

LBRIS

We know
books

YAHIA BELASKRI

Tăcerea zeilor

Roman

Traducere din franceză și note de
ALEXANDRA IONEL

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2023

Știu. Pe urmele străbunilor, acolo unde se săvârșește nunta soarelui și a pietrei, la umbra muntelui, se naște vertijul. Pași nesiguri zdrobiți de soare, vrajă a pietrelor milenare, drumurile se deschid spre stânci și dăruiesc o lume în care domnește frumusețea întemeietorilor de ieri. În mijlocul arborilor de mastic, al viorelelor și cistelor, doar șoapta pietrelor care se agață de smochini rupe tăcerea. Tamarinii îndoșiți de vânt își răsfrâng umbrele binefăcătoare.

Știu. Pe ruinele acestei țări, oamenii se dau în lături din calea cântului care se înalță din fiecare piatră, din fiecare tufiș. O litanie ce-și râde de zei și de sfinți. De la terme până la gradenele din amfiteatru, loc al rostirii și al cuvântului, trecând prin templu, semințele arse de lumina tăioasă și albă se-afundă în hăurile interzise. Relicvele ies din mormintele săpate acum o veșnicie. Totul se naște în zori și se stinge odată cu luna. Două mii de ani și câteva brazde și totul se reînnoiește fără încetare.

Știu. Printre vestigii, urmele se estompează, stăruie doar farmecul primelor zile când freamătă inocența. Aici se-amestecă miresmele tari ale florilor hrănite cu stropii din valuri. Urma strămoșilor nu biruie în fața toamnelor infernale, numai vântul se încumetă pe poteci și modelează peisajul. Tăvălește pietrele, scutură ramurile, ridică grăunțele ce-or să vină, cioplește arbuștii și dezgolește rădăcinile ca să le pună la gâtul oamenilor biruiți.

Aici nu mai dăinuie nimic din zădărnicia zeilor, renegeți pe veci de adierea caldă ce se pogoară din cer sau se naște printre dune. Nici urmă de trufie, doar umilința celor care se mistuie-n focul vieții și al speranței. Să te-ncrezi până-ți pierzi mințile ca să alungi vulturii gata să se năpus-tească asupra prăzii. Niciun hoit care să astâmpere setea crimei. Vuietul nenorocirii se îndepărtează, izgonit de nemurirea locului, de neclintirea cerului, de tăcerea pietrelor, de chemarea străbunilor.

Aici, pe acest tărâm cu soare tragic, măreția stăvilește vuietul. Vara, berzele își fac aici cuib, vestind bucuria ce-o să vină. În amurg, brăzdând cerul, sturzii închipuie figuri demne de cele mai frumoase baletе.

Aici, printre pietre, vârtej de uimire, se înalță visurile cele mai îndrăznețe și rugile celor mai slabi. Aici se naște dorința lumii, *al dunya*¹.

Cunosc dificultățile, dezamăgirile, drumurile surpate, zorii întunecați, cunosc arsura dinlăuntru, amărăciunea zilelor de derută, da, cunosc mânia izvorâtă din cuvintele barzilor și ale tatălui.

Și totuși, aici oamenii au făcut niște virtuți din minciună și cinism. I-au călcat în picioare pe cei drepți, i-au stors pe sărmani, au umilit femeile, au strivit copilăria, i-au doborât pe bătrâni. I-au făcut pe poeți să tacă, au ferecat cuvintele, pedepsit frumusețea și îngropat imaginația. Aceasta e povestea oamenilor care m-au adus pe lume. Care au pierdut orice măsură și au nesocotit avântul inimii, au ales întunericul fărădelegii.

¹ *Al dunya*, lumea (în limba arabă în original).

Nu s-a crăpat încă bine de ziua că Abdelkrim pornește la drum. După ce dă pe gât un ceai cald și-un dmicat de lipie, se îndreaptă spre stația de autobuz. Trebuie să străbați ulițele înguste ale satului Izvorul caprelor și să mergi trei kilometri pe o potecă înainte să dai de asfalt. Drumul ce duce spre orașul cel mai apropiat ocolește muntele pleșuv care taie calea spre nord. Un drum lung și drept care se pierde în nisipurile dimprejur. Cu pași sprinteni, o ia pe ulicioarele înnegrite de noapte, se întâlnește cu alte umbre ca a lui, dă binețe, străbate mica piață unde se află moscheea, biroul primarului, școala, o băcănie și cafeneaua: inima vie a satului. Noaptea aștește în fața zilei fremătătoare, muntele se ivește, stavilă de netrecut și dușmănoasă. Abdelkrim se așază pe o piatră la marginea drumului și așteaptă răbdător.

Așteptarea e lungă. De obicei, autobuzul ajunge aproape la timp. Soarele e sus pe cer și nu se vede nimic. Așezat pe piatră, Abdelkrim e atent la cel mai mic foșnet. Știe că satul lui nu e o prioritate pentru autorități. Ce-i sigur e că, în fiecare zi, un autobuz trece pe-acolo îndreptându-se spre orașul situat la patru ore distanță. Se duce într-acolo ca să primească banii pe care i-i datorează un negustor căruia i-a vândut câteva oi. Pe bună dreptate, Badra, soția lui, i-a dat să facă niște cumpărături pentru sărbătoarea din ziua următoare.

Dar autobuzul nu sosește și Abdelkrim fredonează cântecul unui bard din ținut:

*am venit să-mi vindec patima
făcătura și minciună a celui
ce spune că trăiește fără iubire¹*

Abdelkrim s-a resemnat de mult la tăcerea cu care lumea-l înconjoară pe el și pe semenii lui. Știe să aștepte căci nu prea are ce să mai spere, i-a mai rămas doar așteptarea înfrigurată. Asta a învățat de la strămoșii lui: să aștepte. Nu are ceas, dar asta nu-l împiedică să știe cât e ora. Cum soarele e deasupra capului, socotește că e acolo de mai bine de trei ceasuri. Cântă mai departe:

*ochii tăi, o rană
zâmbetul, o mângâiere,
buzele, o fângăduință
tu izvorăști din durerea mea*

Pentru prima oară, autobuzul nu vine. Resemnat, pășind sigur, o ia din nou pe poteca ce duce înspre sat. În afară de cafenea, unde doi vecini își sorb ceaiul în toropeala care vine după toropeala obișnuită, nici țipenie de om, numai pietre și nisip. El se îndreaptă fără să șovăie spre moschee.

¹ Versuri de Mostefa Ben Brahim (1800-1867), muzician și poet algerian din tribul Beni Amer, cunoscut pentru practicarea poeziei populare numite *melhoun*.

E o clădire ca toate celelalte, făcută din chirpici și cu acoperișul din scoarță de palmier. Pe jos sunt puse niște covoare. Într-un colț al sălii de rugăciune, imamul face lecții cu vreo zece copilași. Abdelkrim își lasă încălțăminte în pragul ușii și li se alătură.

— Șeicule!

Bătrânul i-a recunoscut vocea:

— Abdelkrim?

După ce-l ascultă, imamul îi spune să vină peste o oră la biroul lui Baki, primarul, căruia oamenii îi spun așa. De fapt, acesta adună diverse date de stare civilă și probleme mărunte ale sătenilor pe care le transmite prin viu grai autorităților atunci când se duce la oraș o dată pe lună. Căutărică a pierdut trei oi din pricina creșterii nemaipomenite a uedului care de obicei e sec, altuia i-a murit cineva din familie și așa mai departe. Satul n-are nicio grijă, locuitorii trăiesc cu puținul cu care se mulțumesc și se încredințează sorții hărăzite: să moară neștiuți de nimeni, doar bocetele nevestelor și mamelor le conduc trupurile neînsuflețite la mormânt.

Când Abdelkrim se întoarce acasă, Badra nu pricepe nimic. Are douăzeci și patru de ani, părul prins cu un batic jerpelit, o rochie spălăcită pe trup. Nu cunoaște decât satul ăsta și cătunul în care locuiesc părinții, la mai multe zile de mers pe jos de aici. Treaba ei e să se îngrijească de copii – un bebeluș de numai câteva luni și alții doi de patru și cinci ani –, să țese pături tradiționale și să facă de mâncare. Avea de-abia șaisprezece ani când Abdelkrim a venit în cătunul ei s-o ia de nevastă.

Povestea lui Abdelkrim o pune pe gânduri.

— Ce-o să ne facem fără banii ăștia? Și cumpărăturile pentru masa de mâine?

— Trăim, nu-i așa? Mâine te descurci cu ce-avem și poimâine sigur o să vină autobuzul.

Mai târziu, Abdelkrim se duce să se întâlnească cu imamul în biroul primarului. Mica piață e năpădită de puști care se joacă cu mingea. Învățătorul lipsește, evident, fiindcă n-a venit autobuzul, nu se țin ore, copiii nepăsători țiță, aleargă după mingea, se strigă unii pe alții. Văzând fețele descumpănite ale celor doi bărbați, Abdelkrim bănuiește că s-a întâmplat ceva grav care explică lipsa autobuzului. Dar nici poveste, edilul n-a putut să dea de nicio persoană, nu răspunde nimănui la telefon. Cei trei își pun întrebări. Poate că s-a stricat, spune primarul, slăbănog și lung ca un par. Crede că n-au de ce să-și piardă cumpătul, totul o să revină la normal în curând. Imamul, un bărbat rotofei, la fel de ostenit ca picioarele care nu-l mai țin și ca ochii atinși de cataractă, încuviințează rostind aceste cuvinte: Dumnezeu o să se-ngrijească de asta. Abdelkrim, douăzeci și nouă de ani, cu barba scurtă și mustața subțire, sugerează că nu-i decât o coincidență. Se desparte de cei doi oameni de vază ai satului și se îndreaptă spre livada de curmal, nu departe de sat.

La adăpostul curmalilor se întind parcele mărginite de movilițe de pământ de-a lungul cărora curg rigole pentru irigație, secate în acest anotimp. Grădinița pe care-o are Abdelkrim, ca majoritatea sătenilor, crește sub această

umbră binefăcătoare. Cultivă răsaduri de roșii, ardei iute, niște morcovi pe care i-a cules în primăvară. Își ia uneltele de la piciorul unui curmal și se străduiește să afâneze un petic de pământ, soarele a secat uedul și solul e tare. Răscolește pământul, adună paietele și alte frunze care înfundă *seguia*¹. Timpul trece și soarele-l bate năprasnic pe umeri.

— Nu trebuia să pleci la oraș?

E Abbas, vecinul bogat, cincizeci de ani, burtos, cu fața pișcată de vărsatul de vânt, buze groase și urechi mari de faun. Are o grădină uriașă și cea mai mare parte din livada de curmal. Mai mulți oameni muncesc pentru el. Abdelkrim îl înștiințează că autobuzul n-a venit. Abbas înțepenește:

— De ce? Doar n-o să rămânem izolați?

— Nici vorbă, sigur e ceva trecător. Mâine, poimâine, o să vină ca de obicei.

După câteva ore, istovit, Abdelkrim pune hârlețul jos, se șterge pe frunte, își ridică djellaba², îl salută pe vecin și se-ntoarce acasă.

¹ *Sequia*, canal de irigație în Africa de Nord.

² *Djellaba*, haină lungă și largă, cu glugă, purtată în Africa de Nord.

Când Abbas se întoarce la casa lui mare cu țarc pentru turma uriașă de berbeci și oi, e întâmpinat în curte de două dintre neveste, tinere și înfloritoare. Zâmbesc, poartă rochie și batic și se-ntrec în politețuri. Cea de-a treia soție, mai în vârstă, dă buzna în clipa aceea:

— Da' ce v-apucă?

— S-a întors stăpânul, răspunde una dintre ele, zveltă și arsă de soare.

— Trebuie să-l ajutăm, spune cealaltă, rotunjoară și voioasă.

Copiii se prind de hainele tatălui, veselindu-se în preajma lui.

Ca stăpân al casei, Abbas intră în încăperea comună, se așază și-și întinde picioarele. Soțiile lui fug să-l descalțe și-i pun o măsuță în față. Mâncarea e servită de Zohra, soția cea mai în vârstă.

— Mănâncă! spune ea. Eu am făcut cușcușul. Știi bine că astea două nu știu să facă nimic.

— Se descurcă și ele, îi răspunde el.

Zohra n-are decât treizeci și cinci de ani și patru copii; toți îi spun bătrâna, mai ales celelalte soții: douăzeci și cinci de ani și doi copii pentru brunetă, nouăsprezece ani și un bebeluș pentru cea trupeșă. Șapte copii cu totul. Abbas confundă prenumele, uită adesea câte unul sau două. Le spune

tuturor „draci împielitați”, mai puțin pruncului, o fetiță care a venit pe lume în urmă cu trei luni și pe care a botezat-o Safia, ca pe mama lui.

Zohra se retrage și soțul ei mănâncă. Asemeni unui faun bătrân și hulpav, înghite, se îndoapă sub privirile tinerelor lui neveste. După ce termină, râgâie de mulțumire. Ele exclamă:

— Să-ți fie de bine!

După ce se-adună masa, Abbas se întinde.

— Mă odihnesc puțin. Să rămână una dintre voi, cealaltă poate pleca.

— Tu ai fost ieri, e rândul meu.

Bruneta pleacă și rămâne cea rotunjoară. Îl mângâie pe burtă pe tatăl fiicei ei, bărbatul se destinde și adoarme sforăind.

Când se trezește, trage pe el o djellaba închisă la culoare, își pune un șal pe față și se face nevăzut, cu capul înfășurat în turban.

— Unde te duci?

— Mă duc să mă-ngrijesc de sănătatea credincioșilor mei, spune el cu un aer misterios din prag.

Tânăra se ridică și li se alătură celorlalte în bucătărie. O întrebă pe Zohra:

— Unde se tot duce la sfârșitul zilei?

— Nu pune întrebări, răspunde bătrâna.

Copiii s-au împrăștiat, cei mari se joacă cu mingea în stradă cu tovarășii lor. Cei micuți, care au rămas în curte, se distrează cum pot. Din când în când, câte un țipăt, lacrimi, una dintre mame care intervine.

Cele două tinere stau de vorbă, povestesc despre familiile lor.

Fatiha, bruneta, a ajuns aici în urmă cu trei ani. Fiind cea mai mare fiică dintr-o familie numeroasă, știa să facă de toate, să gătească, să spele haine, să curețe, să se îngrijească de cele șase surori și de singurul frate care, la nouăsprezece ani, a vrut să se însoare, dar nu putea din pricina surorii nemăritate. Mai întâi trebuia măritată Fatiha, care era încă în grija familiei la douăzeci și doi de ani. Când a venit Abbas, era ceva nesperat, cerurile, sau mai bine zis Dumnezeu, l-au trimis. Părinții i-au acceptat numai decât cererea. Știa că e bogat, avea un șeptel însemnat și ambiții mari. Tatăl, un țăran care avea doar mâinile cu care să scormonească pământul arid, nu și-a putut ascunde bucuria:

— E o mare cinste pentru mine ca neamul nostru să se încuscrească c-un om așa de vază ca dumneata. Fata mea Fatiha o să fie o soață bună și o să vă dăruiască copii frumoși.

Pentru nuntă, Abbas dăduse patru oi, un sac de griș, zahăr și ceai, pe lângă o frumoasă rochie de mireasă. Fatiha plânsese, îi era greu să-și părăsească familia. Și-ar fi dorit un alt bărbat, mai tânăr, care s-o ducă la oraș, să-i dăruiască rochii și bijuterii. Nu spusese nimic, doar lăcrimase atunci când aflase că tatăl ei încuviințase s-o dea și-apoi în clipa în care trebuise să plece din sânul familiei.

La fel s-a întâmplat și cu Alia cea durdulie, mică de înălțime și voioasă, care ajunsese aici în același fel doi ani mai târziu. Părinții o dăduseră ca să se scape de o gură în plus și de un subiect de batjocură, căci, prin locurile acelea,

o tânără e bună de măritat încă de la șaisprezece ani; după această vârstă devine o povară și se iscă bârfe. Pentru tânăra vioaie și veselă, orice e un motiv de râs. O copilă care a devenit femeie peste noapte. Nunta a fost scurtă, într-o zi cu vânt și nisip, o slujbă ținută de un imam bătrân și trândav care rostește formula convenită, câțiva invitați, noaptea nunții care s-a scurs în mijlocul unui nor de nisip scârțâind în ritmul asalturilor bătrânului faun. Când femeia a pus piciorul în casa ei, a fost primită cu reținere, dar firea ei plăcută i-a îngăduit să câștige complicitatea lui Fatiha. De-atunci încoace, cele două neveste mai tinere se înțeleg bine și se sprijină. Cea mai bătrână le dojenește în fiecare zi, dar ele n-o bagă deloc în seamă, își împart favorurile soțului.